

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Cal Mariano

Gairebé podem assegurar que aquesta casa va ser feta per Mariano Malagarriga aproximadament l'any 1800, poc més o menys. El Mariano que va donar nom a la casa havia nascut a la parròquia de Sant Miquel de Castellar, d'on eren naturals els seus pares, Domingo i Rosa. Va arribar a Fals l'any 1798 o una mica abans.

Hem localitzat una transacció que va fer el Mariano el 1813. És una venda a carta de gràcia, amb facultat de quitar dins del termini de cinc anys, d'una vinya situada al Pla de la Maiola, de pertinències de la Gabriela. El comprador va ser Valentí Viladés de Sant Amanç i n'hi va pagar cent lliures.

La venda a carta de gràcia és un contracte en què el venedor es reserva, en el moment de la venda, el dret de quitar o redimir la cosa venuda, de manera que pot recuperar-la dins d'un termini previst. Aquest contracte s'utilitzava amb funcions de garantia d'un préstec, l'interès del qual era el fruit o l'ús que proporcionava la cosa venuda.

La venda a carta de gràcia constituïa una forma d'endeutament molt onerosa, perquè l'interès no estava concretat, cosa que permetia abusos. Era una forma d'usura encoberta, degut a que es valorava la cosa venuda per sota del seu valor real i la renda que aquesta proporcionava al comprador era molt superior a les pensions que s'haurien pagat per un censal, per exemple. Mariano Malagarriga va fer testament el 8 de juliol de 1841, i a través d'aquest document ens assabentem d'una part de la seva biografia. La seva dona era la Francesca Cerarols i tenia dues filles i un fill. En el moment de testar, la filla Rosa encara era soltera, però la Paula s'havia acabat de casar amb Joan Basetas, un pagès de l'Anfesta. Hi ha una clàusula al testament que val la pena de reproduir:

«...deixo al fondo pío de las familias que patiren en la guerra de la independencia ab Fransa una lliura dos sous y sis diners segons lo manat per S.M. e igualment deixo lo llegat que corresponga als Llochs Sants de Jerusalem segons dispost ab Reals Ordres...»

Falchs

Va fer hereu a Jaume Malagarriga, i en substitució d'ell, les filles, i en cas que cap fill o filla tingués descendència

«...fas e instituesch hereu universal a Nostre Senyor Jesucrist y a la mia anima, volent que dits marmessors se apoderin de mos bens y los vengan en publica subasta y de son resultat, pagats mos deutes, sen fassan dirtantes misas baixas se podran de la caritat de set sous y sis diners quiscuna per sufragi de la mia anima...»

Cal Mariano

Jaume Malagarriga va fer capítols amb la dona Raimonda Soler Tarragons, procedent del lloc de Calonge, l'abril de 1844. En altres documents consultats, el segon cognom de la dona és Baltasar. El Mariano encara era viu i va poder assistir a les noces del seu fill gran. Del Jaume hem recollit una compra que va fer al seu veí Josep Serra, de cal Baumer, el setembre de 1856. El Serra s'estava acabant la casa i va cedir un tros petit del seu terreny, perquè el Jaume pogués construir una tina de 55 o 60 càrregues de capacitat. També li va permetre fer un petit cobert davant de l'aixeta de la tina, amb lloc per encabir-hi un home i una portadora.

La defunció del Jaume va ocórrer el 23 d'abril de 1874. Va quedar la vídua i dos fills; al Francesc li va deixar una vinya del mas Braquets, de Rajadell, al Jaume Mariano, la casa i la resta de terra. Aquest va ampliar la casa en comprar per 2.670 pessetes, el 12 de setembre de 1878, la casa veïna de cal Cistelleret a Teresa Parés Tomàs. Com que la Teresa estava casada a cal Resi, la seva casa també era coneguda amb aquest nom. Les dues cases estaven adossades per la banda del darrere, així que només va caldre obrir una porta per comunicar-les.

El Mariano va casar-se dos cops. El 1872 amb Maria Prat Soler, de Fals, però el matrimoni no va donar fruit i es va acabar abruptament amb la mort de la Maria el 1881. Va repetir amb Dionisa Riera Soler, de Sant Martí de Torruella, i al cap de molts anys d'intentar-ho, finalment el 1888 va tenir descendència; la Ramona.

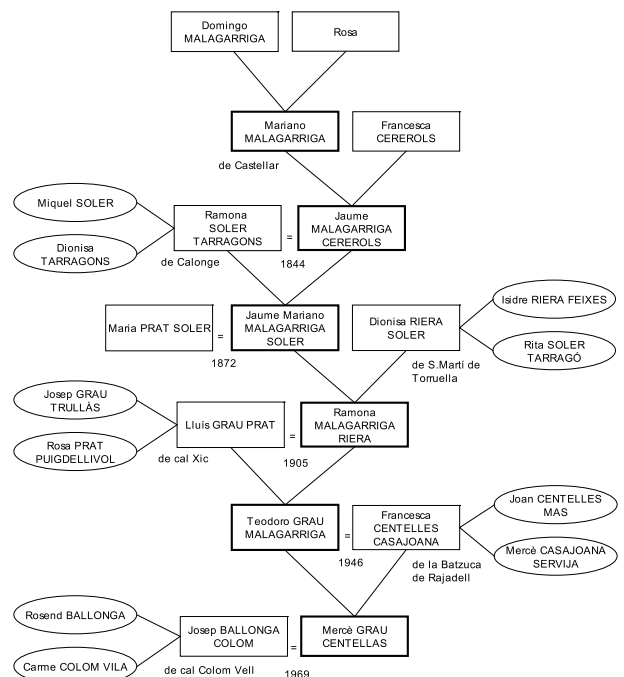
Mentrestant compartien cal Mariano amb la família formada per Francesc Malagarriga Soler i Dolores Massana Grau, del Collet. Mentre l'hereu seguia sense tenir fills, el seu germà confiava que l'herència passaria als seus propis, però el naixement de la Ramona va trastocar els plans.

Llavors el Francesc i família van marxar i van fer-se casa al barri de les Casetes de Rajadell. La seva casa encara porta el nom de cal Mariano.

El 16 de juliol de 1893 els en va passar una de grossa. Al matí es van presentar tres dones forasteres, que amb l'excusa de fer unes cures al Mariano van remenar la casa i es van endur els diners que hi havia en una caixa. De fet, van substituir el paquetet de roba lligat amb una cinta on hi havien els diners, per un altre de similar, on hi van ficar 65 cèntims en "calderilla", vuit pedretes i dues medalles de llautó. Quan van marxar, l'amo es va adonar que havia estat robat i va cridar ajuda. Dos homes del somatén, Domingo Grau, de cal Tinai, i Josep Baraldés, de cal Balandrés, van córrer darrere les dones i les van atrapar.

Portades davant de Jaume Grau, el Cap del somatén, una de les dones va manifestar que es deia Antònia Escudé i que era de la vila de Gràcia. Va lliurar un paquetet on hi havia 350 pessetes en bitllets de banc i 51 peces de plata de dues pessetes. Com que encara faltaven cèntims, el cap va manar que les altres dues sospitoses fossin escorcollades per dues dones, amb el resultat que en una d'elles es van trobar 38 pessetes i dos rals i en l'altra deu pessetes i dos rals. Les lladres van ser lliurades al jutge i l'endemà dos homes del somatén les van dur a la presó de Manresa.

Jaume Mariano Malagarriga va enviudar per segona vegada el 1897 i va haver de fer-se càrrec de criar la seva pubilla en solitari. Encara hi havia un inconvenient afegit, el fet que el Mariano estigués impedit i no es pogués aixecar d'una cadira. Quan va morir el 23 de febrer de 1911, va marxar amb la satisfacció de deixar casada la seva única filla.

La Ramona Malagarriga Riera es va casar el 1905 amb el noi Lluís Grau Prat, que era de cal Xic. Els dos eren molt joves, no passaven de disset anys. El 1907 van tenir una bessonada, però les dues nenes van morir al cap d'una

setmana. Després van tenir nombrosa descendència; quatre filles anomenades Carme, Antònia, Munda i Roser, i dos fills, el Teodoro i el Jaume. La Carme es va casar amb el Filomena, mentre que les altres es van casar amb homes de fora, de Sant Joan i Rajadell.

El Teodoro Grau Malagarriga va ser mobilitzat al final de la guerra en un cos auxiliar, de manera que va tenir la sort de no haver d'entrar en combat. El 1946 va casar-se amb Francesca Centellas Casajoana, de la casa de la Batzuca de Rajadell, i es va repetir la circumstància, només van tenir una filla, la Mercè.

El Teodoro es guanyava la vida amb les terres que tenia de temps antic la seva família; el camp de Ramones, una vinya del mas Miralles, i una vinya a les terres de Sant Vicenç. Completava els ingressos amb una dotzena de truges de cria, i també feia jornals recollint vi amb una camioneta del Roqueta. En cedir les terres a la Cooperativa, va haver de llogar-se de manobre fora de casa, com tants altres pagesos del poble. En morir sa mare, el 21 de juny de 1967, el Teodoro va esdevenir propietari de la casa. Va morir el 2004, a l'edat de 83 anys. La pubilla Mercè es va casar el 1969 amb Josep Ballonga Colom, de cal Colom Vell, i va tenir dos fills, el Lluís i l'Olga.